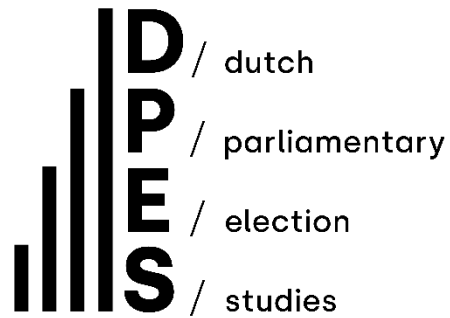

Nationaal Kiesersonderzoek 2025

(DPES/NKO2025)

Methodologische verantwoording

V1.0 – juni 2026

Twan Huijismans

Eelco Harteveld

Floris Vermeulen

Tom van der Meer

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

De data van het Nationaal Kiezersonderzoek (NKO) 2025 zijn verzameld namens de Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON). De dataverzameling voor het NKO 2025 is uitgevoerd door Centerdata en IPSOS I&O, op basis van kanssteekproeven uit hun bestaande online panels. Het NKO 2025 is mogelijk gemaakt door subsidies van de Open Data Infrastructure for Social Science and Economic Innovations (ODDISSEI) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

De online dataset

De data en uitgebreide beschrijving daarvan zijn beschikbaar via [DANS Data Station](#) via de volgende link:

[DOI](#)

Dit data-archief bevat drie afzonderlijke databestanden. Het bestand 'DPES2025_representative' is bedoeld als representatief voor de Nederlandse stemgerechtigde bevolking en bevat gewichten om over- of ondervertegenwoordiging te corrigeren. Dit is het bestand waarmee doorgaans gewerkt zal worden. Voor representatieve beschrijvingen van de verkiezingen van 2025 en trendonderzoek dient uitsluitend dit bestand te worden gebruikt. Daarnaast zijn twee andere bestanden beschikbaar voor het bestuderen van ondervertegenwoordigde groepen: één voor kiezers met een beroepsopleiding tot en met mbo-niveau 4 (VEDPES2025) en één voor kiezers met een migratieachtergrond (DEMES2025). Deze bestanden zijn niet representatief voor de betreffende groepen en bevatten geen gewichten. De bestanden kunnen worden samengevoegd met 'DPES2025_representative', maar na samenvoeging vormt het geheel geen representatieve steekproef meer en zijn er geen gewichten beschikbaar om hiervoor te corrigeren.

Dataverzameling

Het doel van het Nationaal Kiezersonderzoek (NKO) is het beantwoorden van vragen over kiesgedrag bij de Nederlandse parlementsverkiezingen, representatief voor de Nederlandse stemgerechtigde bevolking. Het NKO is opgezet met het oog op optimale vergelijkbaarheid met eerdere NKO-rondes die zijn uitgevoerd sinds 1971; een deel van de vragen is door de jaren heen ongewijzigd gebleven. Voor internationale vergelijkingen maakt het NKO deel uit van de 'Comparative Study of Electoral Systems' (CSES), die kiezersonderzoeken uit de hele wereld bundelt. Het codeboek geeft per variabele aan of deze behoort tot de 'trenditems' (voor vergelijking met eerdere NKO-studies) en of deze deel uitmaakt van de CSES-items (voor vergelijking met andere landen in de CSES-data).

Net als in voorgaande NKO-studies bestaat het NKO 2025 uit drie golven: een voormeting (tussen 2 en 27 oktober), een eerste nameting (tussen 31 oktober en 26 november) en een

tweede nameting (tussen 1 en 31 december). Nieuw in 2025 zijn twee zogenoemde ‘flash waves’. Dit zijn zeer korte vragenlijsten met uitsluitend vragen over stemintentie, stemkans, sympathie voor lijsttrekkers en beleidsprioriteiten.

De eerste flash wave werd afgenomen vóór de voormeting (tussen 1 en 30 september). De tweede flash wave werd afgenomen in de laatste dagen voor de verkiezingen (tussen 25 en 28 oktober). Het doel van deze twee extra korte golven was het vastleggen van belangrijke dynamieken tijdens de verkiezingscampagne, en in het bijzonder veranderingen in de opvattingen en het gedrag van kiezers in de laatste dagen voor de verkiezingsdag. Variabelen die zijn opgenomen in deze flash waves zijn herkenbaar aan het voorvoegsel FL1_ of FL2_ in het codeboek en de dataset.

Drie golven

De NKO-data zijn verzameld in drie hoofdgolven – en twee flash waves – vanuit twee verschillende bestaande panels, via één en hetzelfde online platform gecoördineerd door Centerdata. Respondenten uit het LISS-panel van Centerdata en uit het IPSOS I&O-panel konden dezelfde vragenlijst invullen, gehost door Centerdata, hoewel de vragenlijsten de opmaak hadden van respectievelijk Centerdata of IPSOS I&O, waarmee de respondenten vertrouwd waren. De data van Centerdata en het IPSOS I&O-panel zijn samengevoegd in de dataset, maar een variabele geeft aan uit welk panel de respondent afkomstig is.

LISS-panel data (verzameld via Centerdata)

De data verzameld onder respondenten uit het LISS-panel worden gecoördineerd door Centerdata. Het LISS-panel bestaat uit een representatieve selectie van 5.000 Nederlandse huishoudens, geselecteerd door Centerdata en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De deelnemers aan het LISS-panel nemen regelmatig deel aan online vragenlijsten. Voor ons onderzoek hebben wij de NKO-vragenlijst afgenomen bij een steekproef uit het LISS-panel. Vragenlijsten in het LISS-panel hebben een maximale duur van 30 minuten; voor het NKO 2025 hebben wij een voormeting van 30 minuten en twee nametingen van elk 30 minuten ontwikkeld.

IPSOS I&O-panel data (eveneens verzameld via Centerdata)

De data verzameld onder respondenten uit het IPSOS I&O-panel zijn deels gecoördineerd door Centerdata, in samenwerking met IPSOS I&O. IPSOS I&O beschikt over een panel dat is samengesteld door mensen gericht te werven. Op basis van buurt- en postcodekenmerken sturen zij uitnodigingsbrieven naar potentiële panelleden met het verzoek lid te worden. Uit het grotere panel heeft IPSOS I&O aselect een steekproef getrokken die representatief is voor leeftijd, geslacht, provincie, migratieachtergrond en opleidingsniveau. Centerdata had de drie vragenlijsten geprogrammeerd, die ook door IPSOS I&O-respondenten konden worden ingevuld.

Alle respondenten ontvingen een beloning na het invullen van de vragenlijst. Zij werden aan het begin geïnformeerd over het panelkarakter van het NKO. Er was één verschil tussen de LISS- en I&O-procedure. LISS-respondenten die waren uitgenodigd voor de voormeting en niet hadden gereageerd, werden opnieuw uitgenodigd voor de tweede of derde golf. IPSOS I&O-respondenten die in een golf uitvielen, werden niet uitgenodigd voor de volgende golf.

Migrantensteekproef en laagopgeleidensteekproef

Naast het reguliere, representatieve NKO 2025 hebben wij de vragenlijst ook afgenomen bij een aanvullende steekproef van groepen die in het verleden ondervertegenwoordigd bleken: mensen met een migratieachtergrond uit Afrika, Azië of Latijns-Amerika, en mensen met een opleiding tot en met mbo-niveau 4. Deze respondenten ontvingen dezelfde vragenlijst.¹ Deze respondenten zijn echter niet opgenomen in de standaard representatieve NKO 2025-dataset. Twee afzonderlijke datasets met deze steekproeven zijn gearchiveerd.

Vragenlijst

De vragen in het NKO 2025 zijn afkomstig uit verschillende bronnen. De eerste set items omvat ‘trendvragen’ die ook in eerdere NKO-rondes zijn opgenomen, sommige daterend uit de beginjaren van het NKO in 1971, andere geïntroduceerd in latere kiezersonderzoeken. Voorbeelden zijn items over kernstandpunten zoals herverdeling van inkomen. Een tweede type vragen betreft items die zijn overgenomen uit de zesde module van de CSES, zoals vragen over populistische opvattingen. Deze items zijn op vergelijkbare wijze afgenomen in andere deelnemende landen. Een derde set items is voorgesteld door jonge onderzoekers (promovendi of postdoctorale onderzoekers). Deze items waren onder embargo tot januari 2027. Een andere set vragen is door SKON opgenomen om in te spelen op thema’s die in Nederland relevant waren in 2025, of vragen over belangrijke onderwerpen die in eerdere kiezersonderzoeken minder aan bod kwamen.

Nieuw in het NKO 2025 opgenomen vragen beginnen met de letter T. Deze T-serie bevat de ‘junior scholar-items’ en de nieuw toegevoegde vragen van SKON. Vragen die beginnen met N zijn nieuw opgenomen in het NKO 2021; vragen die beginnen met P zijn nieuw opgenomen in het NKO 2023. Het codeboek geeft per variabele aan of deze behoort tot de CSES-items, de trenditems of de junior scholar-items.

Verschillende vragen maken vergelijking mogelijk met andere onderzoeken onder Nederlandse respondenten, waaronder:

- het Parlementsonderzoek dat loopt sinds 1968 en waarvan de meest recente golf in 2017 was;
- het Partijledenonderzoek, dat loopt sinds 1986 en waarvan de meest recente golf in 2018 was;
- het Lokaal Kiezersonderzoek dat loopt sinds 2016, waarvan de meest recente

¹ Met uitzondering van enkele items die alleen werden voorgelegd aan respondenten uit het extra sample van kiesgerechtigden met een migratieachtergrond. Deze items zijn te herkennen aan het label ‘DEMES’ in het codeboek.

- gepubliceerde golf in 2022 was, en dat opnieuw is uitgevoerd in 2026;
- en het Nationaal Referendum Onderzoek dat de landelijke niet-bindende correctieve referenda in 2016 en 2018 begeleidde.

Datakwaliteit

Nadat het SKON-team de ruwe data heeft ontvangen van Centerdata en I&O research, zijn enkele selectiecriteria toegepast om respondenten met een zeer slechte datakwaliteit uit te sluiten van de definitieve NKO 2025-dataset. Binnen elk van de drie surveygolven zijn respondenten gemarkeerd op basis van drie criteria:

- 1) Respondenten die halverwege een vragenlijst al systematisch zijn gestopt met het beantwoorden van vragen (SYSMIS) zijn gemarkeerd.
- 2) Respondenten die bij meer dan 80% van de vragen in de vragenlijst het antwoord 'weet ik niet' (994) of het antwoord 'wil ik niet zeggen' (995) gaven zijn gemarkeerd
- 3) Respondenten die de volledige vragenlijst opmerkelijk snel hebben ingevuld (dat wil zeggen in minder dan 25% van de mediane responstijd van die betreffende golf) zijn eveneens gemarkeerd.

Als een respondent op een of meer van deze drie criteria is gemarkeerd, is deze gecodeerd als respondent met slechte datakwaliteit voor de betreffende surveygolf. Omdat de definitieve dataset gegevens uit drie verschillende surveygolven bevat, kon uitsluiting niet golf voor golf worden toegepast. De keuze was daarom tussen volledige uitsluiting (over alle drie golven) of helemaal geen uitsluiting. Omdat respondenten met slechte datakwaliteit in één golf één of beide andere golven wel naar behoren kunnen hebben ingevuld, zou volledige uitsluiting tot verlies van valide data leiden. Wij hebben daarom respondenten met een datakwaliteitsvlag behouden, mits zij naar behoren hebben bijgedragen aan ten minste één andere surveygolf.

Deze procedure heeft geleid tot uitsluiting van 573 respondenten (6,5%) van de in totaal 8.786 initiële responses op de NKO 2025-vragenlijsten (alle steekproeven gecombineerd). De grootste groep respondenten is uitgesloten uit de IPSOS I&O-steekproef, voornamelijk op basis van 'speeding' in de voormeting (111 respondenten) en op basis van het vroegtijdig stoppen met het beantwoorden van de voormeting vóór het middelpunt van de vragenlijst (99 respondenten). Tabel 1 geeft een overzicht van de uitgesloten respondenten per steekproefgroep. De responses van de 573 uitgesloten respondenten kunnen worden aangeleverd als afzonderlijke "slechte datakwaliteit"-dataset voor analyses van non-respons en onbetrouwbare antwoordpatronen.

Tabel 1. Uitgesloten respondenten per steekproefgroep

Steekproefgroep	Uitgesloten respondenten vanwege datakwaliteit	Resterende respondenten	Totaal voor uitsluiting
LISS – representatief	58 (1.8%)	3123 (98.2%)	3181 (100%)
IPSOS I&O – representatief	313 (10.0%)	2832 (90.0%)	3145 (100%)
IPSOS I&O – extra niet-westerse migrantensteekproef	101 (10.7%)	845 (89.3%)	946 (100%)
IPSOS I&O – extra laagopgeleidensteekproef	101 (6.7%)	1413 (93.3%)	1514 (100%)
Totaal (alle steekproeven gecombineerd)	573 (6.5%)	8213 (93.5%)	8786 (100%)

Aantallen respondenten in de steekproeven

Om gebruikers erop te wijzen dat respondenten slechts een deel van de drie surveygolven kunnen hebben ingevuld (of een andere combinatie), geven wij in Tabel 2 de verdeling van respondenten naar deelnamepatroon per steekproefgroep. Alle deelsteekproeven in het NKO 2025 zijn uitsluitend getrokken uit het IPSOS I&O-panel — er is geen afzonderlijke LISS-component voor de extra migrantensteekproef of de extra laagopgeleidensteekproef. Zie de tabel op de volgende pagina.

Tabel 2. Aantal respondenten in het NKO2025 per steekproefgroep en deelnamepatroon per golf

Representatieve steekproeven	
LISS-respondenten	N=3,125
– Alle golven	2,539
– Alleen G1 en G2	232
– Alleen G1 en G3	99
– Alleen G2 en G3	39
– Alleen G1	169
– Alleen G2	16
– Alleen G3	15
IPSOS I&O-respondenten	N=2,832
– Alle golven	1,898
– Alleen G1 en G2	309
– Alleen G1 en G3 (W2 incomplete)	4
– Alleen G1	515

Totaal representatief	N=5,957
------------------------------	----------------

Extra niet-westerse migratieachtergrond sample (DEMES) (IPSOS I&O-respondenten)	
– Alle golven	597
– Alleen G1 en G2	56
– Alleen G1	158
Totaal extra migrantensteekproef	N=845

Extra max. MBO-4 opgeleide respondenten (VEDPES) (IPSOS I&O-respondenten)	
– Alle golven	1,013
– Alleen G1 en G2	148
– Alleen G1 en G3 (W2 incomplete)	1
– Alleen G1	179
Totaal extra max.-MBO-4 steekproef	N=1,413

Totaal (alle steekproeven gecombineerd)	N=8,215
--	----------------

Gewichten

Het NKO 2025 bevat vijf verschillende post-stratificatiegewichten, geconstrueerd op basis van de representatieve steekproef²:

- (1) Gewichten uitsluitend op basis van demografische kenmerken (geslacht, leeftijd, regio, en migratieachtergrond en generatie), voor iedereen in de dataset.
- (2) Gewichten uitsluitend op basis van stemkeuze en niet-stemmen (verdeling over de verschillende partijen en onthouding).
- (3) Gewichten voor zowel demografische kenmerken als stemkeuze.

Naast deze drie gewichten, die ook beschikbaar waren in eerdere edities van het NKO, bevat het NKO 2025 aanvullend opleidingsniveau als wegingsfactor. Omdat opleidingsniveau sterk samenhangt met politieke opvattingen en gedrag, maar voorheen geen deel uitmaakte van het demografische gewicht, bieden wij nu twee aanvullende gewichten aan:

- (4) Gewichten voor demografische kenmerken en opleidingsniveau gecombineerd.
- (5) Gewichten voor demografische kenmerken, stemkeuze en opleidingsniveau gecombineerd.

² Dit betekent dat DEMES2025 en VEDPES2025 **geen** gewichtsvariabelen bevatten

De demografische gewichten zijn op dezelfde manier gemaakt als in 2023. Leeftijdsgewichten zijn geconstrueerd op jaarlijkse leeftijden. Migratieachtergrondgewichten corrigeren niet alleen voor westers en niet-westers, maar ook voor specifiekere landen of regio's van herkomst: Turkije, Marokko, Suriname, voormalige Nederlandse Antillen, MENA-regio's, Sub-Sahara Afrika, overig Azië, overig Amerika en Oceanië, en overig Europa, alsmede voor of de respondent in Nederland geboren is.

Respondenten met een missende of onbekende stemkeuze ontvangen een gewicht van 1 op dit component; respondenten met missende waarden op demografische achtergrondvariabelen ontvangen eveneens een gewicht van 1 op die specifieke gewichtsvariabele.

Vanwege de relatief sterke ondervertegenwoordiging van de combinatie eerste-generatie-immigranten met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, en van niet-stemmers, worden sommige (gecombineerde) gewichten zeer groot. Er is daarom besloten de gewichten af te kappen op gemiddelde + 3 standaarddeviaties, waarna de gewichten zijn herschaald naar een gemiddelde van 1.